

СЛУЧАЯТ „ВИНОВНИЯТ“ ИЛИ КАКВО СЕ КРИЕ ПОД МАСКАТА НА ЖАНРА

През 1960 г. на сцената на Пернишкия народен театър за пръв път се поставя втората пиеса на Димитър Димов, озаглавена „Кой е виновен“. През 1961 г. във филиала на Народния театър в София се играе последният вариант на този текст с новото заглавие „Виновният“. Първото заглавие напомня за класическите комедийни образци, второто издава присъда. Тогавашната театрална критика, подкрепена от самото изказване на Димитър Димов на 20 декември 1960 г., когато се провежда Художественият съвет, който одобрява работата по включената в репертоарния план на Народния театър пиеса, я определя като сатирическа комедия или сатира. Участници в театралния процес по онова време свидетелстват, че въпросът за жанра е бил прекомерно дискутиран¹. В средата на 70-те години, след смъртта на драматурга, проф. Любомир Тенев, участвал като консултант при обсъждането на пиесата на 20 декември 1960 г., внимателно въвежда ново определение за жанра на тази творба като „диалогична, интелектуализирана, сатирико-иронична „салонна“ пиеса“, или още като ответница на произведенията на Оскар Уайлд, Бърнард Шоу, Джон-Бойнтон Пристли в Англия или на Жан Жироду, Жан Ануи или Марсел Ашар във Франция, заключавайки, че Димитър Димов е създал ново направление в нашата драматургия. Противопоставянето по отношение на жанра на тази пиеса свидетелства, че тук той се явява основен смислообразуващ фактор. Задачата, която си поставяме, се състои в това да проследим как промяната на жанровата оптика се отразява върху тълкуванията на пиесата и какви последици би имало това върху взаимодействието между социалния и художествения контекст на времето.

Всички коментатори са единодушни, че диалогът е главното изразно средство в това драматургично произведение на Димитър Димов. В студията си „Диалог и монолог“ Ян Мукаржовски различава следните основни типа диалог според надмощието на една от трите неотменни страни на посоченото езиково явление: